

Бакаєнко А.О., магістрант, I курс, гр. ЗПД-19М, ФПУП
Науковий керівник – Ксендзук В.В., к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

МЕТОДИ РОЗЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

В умовах сучасного технологічного та інформаційного розвитку економіки, здійснює розвиток економічна злочинність, яка становить небезпеку державі та окремим громадянам, так як розвиток економіки забезпечує існування та розвиток суспільства. Економічна злочинність являється частиною злочинності в сфері економіки, а також є соціальним явищем, яке включає в себе не тільки економічний вектор, а й політичний, з чого випливає, що вона трансформується в системний чинник впливу на процеси в усіх сферах життєдіяльності держави і суспільства.

Проблемами злочинів в сфері економічної злочинності приділяли чимало уваги та зробили вагомий внесок в їх дослідження такі вчені, як: В. Попович, М. Бажанов, В. Білоус, А. Кальман та інші.

Об'єктом економічної злочинності є відносини власності і відносини у сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів та послуг. Економічні злочини вчиняються умисно, так спрямовані на отримання економічної вигоди та мають на меті отримання прибутку.

Виділяють такі основні види економічних злочинів: злочини в сфері банківської та кредитно-розрахункової діяльності, оподаткування, використання бюджетних коштів, службові злочини та інші протиправні дії в сфері економічної діяльності. Більшість злочинів в сфері економічної злочинності вчиняються в організованих формах. Члени таких груп вчиняють злочини умисно, що проявляється в максимізації прибутку, виборі найбільш прибуткових сфер для підприємницької діяльності та кримінального бізнесу з використанням легального і кримінального капіталів, а також легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Для розслідування злочинів в сфері економічної злочинності існують спеціалізовані підрозділи, до складу яких входять слідчі та оперативні працівники з відповідними знаннями в сфері економічної, фінансової, банківської та інших форм економічної діяльності, які на високому рівні орієнтуються в можливих чи існуючих способах вчинення злочинів в сфері економічної злочинності. Вищезазначені спеціалізовані підрозділи систематично інформуються про можливі канали для здійснення злочинної діяльності та способи вчинення економічних злочинів та прогалини в законодавстві, які зловмисники можуть використати.

До спеціальних державних органів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з економічною злочинністю належать Національна поліція України (підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань), податкова міліція Державної податкової служби України (з організації боротьби з фіктивними суб'єктами підприємницької діяльності; по боротьбі з незаконним відшкодуванням ПДВ тощо) та Служба безпеки України (по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю; по захисту економічної безпеки держави). Також беруть участь або здійснюють певні функції з протидії економічній злочинності в межах виконання покладених на них інших основних функцій ряд інших державних органів (органи прокуратури, органи і установи виконання покарань, митні органи, Державна податкова служба України, Офіс фінансового контролю та ін.).

При заходах розслідування злочинів в сфері економічної злочинності досліджуються аудиторські перевірки і акти ревізій, використовуються дані оперативних підрозділів та отримується інформація від контролюючих та правоохоронних органів.

В процесі розслідування економічних злочинів слідчим з'ясовується обставини злочину, що потребує планування розслідування для забезпечення своєчасності виконання слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальних провадженнях.

Основними документами, які поліпшують планування розслідування злочинів в сфері економічної злочинності бувають декількох видів, найпоширенішими з яких є схеми зав'язків і аналітичні довідки оперативних підрозділів та наявність отриманих документів під час оперативно-розшукового документування, а також матеріали, які скеровані державними контролюючими органами (Державна податкова служба України, Офіс фінансового контролю та ін.) до слідчих підрозділів, а також документи, які використовуються у підприємницькій діяльності.

Методика розслідування злочинів в сфері економічної злочинності може розглядатися як процес специфічної діяльності уповноважених органів на підставі використання засобів криміналістичної техніки, прийомів слідчої тактики; з теоретичної сторони методика містить систему комплексних криміналістичних рекомендацій щодо виявлення, розслідування та профілактики даних злочинів. Система методів розслідування покликана сприяти повному та всебічному розкриттю, збиранню та об'єктивній оцінці доказів.

В теорії криміналістики і слідчій та оперативно-розшуковій практиці існують такі методи розкриття злочинів: від відомостей про спосіб та механізм вчинення злочину до методу його розкриття; від мотиву вчинення злочину до методів встановлення злочинця; від потерпілих до методів виявлення підозрюваної особи; від осіб, які раніше вчиняли аналогічні злочини до методів встановлення інших осіб та обставин; від відомого кримінального епізоду до методів виявлення інших, пов'язаних з ним епізодів.

Таким чином, очевидно, що в процесі розслідування економічних злочинів синтезуюча роль належить криміналістичній методиці та науковим рекомендаціям з криміналістики.

Блінова В.В., студ., I курс, гр. П-3, ФПУП
Науковий керівник – Павліченко І.М., ст. викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ

Електронна демократія – форма демократії, в якій всі фізичні та юридичні особи можуть брати участь в управлінні державою за допомогою онлайн сервісів.

Поняття «електронна демократія» за класикою складається з 3 секторів, а саме: е-парламент, е-уряд, е-правосуддя. Існують також так звані інструменти електронні : голосування, вибори, референдум, опитування, консультації, звернення та інші.

Електронний парламент — орган законодавчої влади, який виступає одним із центрів концентрації політичної влади, яка спрямована на гарантування ефективної взаємодії між народними депутатами та представниками громадськості.

Електронний уряд — спосіб організації державної влади, створений для взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадянами та суб'єктами господарювання.

Складовими е-урядування є: е-уряд, е-медицина, е-телефонія, е-законодавство, е-освіта, е-банк, е-кадастр, е-транспорт, е-телебачення.

Електронний суд — дає можливість користувачам подавати позовні заяви та інші передбачені законом процесуальні документи, які подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду.

На офіційному веб-порталі Єдиного державного реєстру судових рішень, а саме www.revestr.court.gov.ua можливий безкоштовний пошук баз рішень усіх судів загальної юрисдикції. Реєстр було створено відповідно до Закону „Про доступ до судових рішень” 2005 р. Деякі суди мають свої індивідуальні сайти. Наприклад, Апеляційний суд м. Києва www.apcourtkiev.gov.ua

з 01 січня 2019 року розпочалась експлуатація в тестовому режимі сервісів Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, що допомагає забезпечити обмін електронними документами між учасниками судового процесу. «Електронний суд» дає можливість користувачеві подавати позовні заяви та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, а також отримувати судові рішення та інші електронні документи.

В Україні діє програма «Електронне врядування задля підзвітності влади та участі громадян» (EGAP), яка спрямована на розвиток ІКТ, що допоможуть вдосконалити якість урядування та покращити комунікацію влади з громадянами.

Вперше в Україні запущений конкурс ІТ-проектів у сфері е-демократії EGAP Challenge, мета якого започаткувати нові якісні сервіси, які допоможуть впливати на владу.

В Україні 27 вересня 2019 року проведено презентацію першого українського е-сервісу державних послуг «Дія» (скорочення від «Держава і я»). Вже 11 грудня було запущено бета-тест додатку, який посів перше місце в українських App Store і Google Play.

В додатку вже доступні такі функції: відображення водійського посвідчення; відображення свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів; перевірка валідності електронних документів; онлайн підтримка та чат боти.

У лютому планують додати нові послуги, а саме: цифровий паспорт, закордонний паспорт та студентський; страхування авто; цифровий поліс.

Вже в березні кожен зможе отримати: доступ до штрафів на ваше авто; цифровий податковий номер; данні реєстрів.

Найближчим часом повинні з'явитися нові розділи: е-Малютко – для новоспечених батьків; Кабінет забудовників – для отримання дозволу на будівництво чи інших послуг.

Уряд затвердив 12 червня 2019 року план заходів задля реалізації проекту е-демократії в Україні на 2019-2020 рік. Документ передбачає: розробку нормативно-правових актів для забезпечення електронного голосування; впровадження інструментів електронної демократії в діяльність закладів вищої освіти, зокрема можливість голосування в діяльності органів студентського самоврядування; розвиток «бюджету участі» на регіональному та місцевому рівнях; забезпечення функціонування та модернізації веб-порталу електронних петицій; впровадження єдиного веб-порталу використання публічних коштів та інші.

Прийняття розпорядження повинно позитивно вплинути на розвиток демократії в Україні та надати можливість наблизитись до країн-лідерів з е-демократії.

Таким чином Україна впевнено крокує до створення єдиної електронної демократії, яка об'єднає всі вже наявні інструменти. Якщо надалі наша країна буде з такою швидкістю розвивати цю сферу, то в недалекому майбутньому ми наблизимось до країн-лідерів.

Боляк В.В., магістрант, I курс, ЗПД-18-2м, ФПУП
Науковий керівник – Кузьмін С.А., к.юр.н., с.н.с.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Працівник правоохоронних органів завжди працює під пильним поглядом людей та відчувають вплив стресогенних факторів подвійного порядку: стресори повсякденної напруженої професійної діяльності і стресори екстремальних ситуацій, які створюють значні труднощі у вирішенні професійних завдань, позначаються на успішності дій і вимагають від співробітників високої професійної стійкості, особливої психологічної підготовленості, вміння конструктивно діяти в складних умовах.

Події, що відбуваються на сході держави, участь у антитерористичній операції переконують у необхідності формування навичок ведення влучної стрільби з вогнепальної зброї та визначають пріоритетність вогневої підготовки співробітників правоохоронних органів у сучасних умовах.

У процесі навчання влучній стрільбі із вогнепальної зброї важливу роль відіграє психологічна підготовка, оскільки навички влучної стрільби формуються у результаті правильно організованого навчання, тренувань і постійної практики. Однак, стрільба в бойових умовах вимагає врахування впливу екстремальних факторів на психіку людини. За даних умов дії працівника правоохоронних органів та результати його стрільби значною мірою залежать від психологічних якостей, підготовленості до дій в екстремальних умовах, здатності мобілізуватися та концентруватися на завданні, умінні керувати своїми емоційними станами під час виконання стрільби.

Врахування психологічних аспектів у процесі вогневої підготовки сприятиме ефективному формуванню навичок ведення влучної стрільби із вогнепальної зброї, забезпечуватиме вдосконалення стрілецької майстерності.

Реальні умови застосування вогнепальної зброї завжди є екстремальними внаслідок раптовості виникнення ситуацій, активної протидії або збройного опору, необхідності ведення вогню з положення, яке може відрізнятись від звичного. Внаслідок впливу екстремальних чинників працівник правоохоронних органів може перебувати в стані високої нервово-психічної напруженості, стресу або фрустрації, що супроводжується збудженням або розвитком гальмівних реакцій й виявляється в імпульсивній поведінці або навпаки, в гальмуванні діяльності, ступорі когнітивних процесів, що її забезпечують.

Психологічна підготовка співробітників правоохоронних органів до застосування вогнепальної зброї повинна забезпечувати формування психологічної готовності, психологічної стійкості особистості до впливу екстремальних чинників, а також успішне подолання негативних психічних станів, що виникають під час її застосування.

Ефективними методами психологічної підготовки працівників правоохоронних органів до застосування вогнепальної зброї є використання спеціальних психотехнік з елементами аутогенного тренування, саморегуляції та самонавіювання, а також метод моделювання критичних та стресових ситуацій.

Отже, у процесі навчання влучній стрільбі із вогнепальної зброї важливу роль відіграє психологічна підготовка співробітника правоохоронних органів. Її основні складові передбачають розвиток психологічних ресурсів подолання стресу, формування уміння адекватно оцінювати ступінь ризику та достатньо швидко приймати рішення, досягати оптимального емоційного стану, необхідного для ведення влучної стрільби; попередження виникнення негативних психічних станів, мобілізація на успішне подолання екстремальних ситуацій.

Щоб подолати стрес, використовують такі стратегії (стратегії подолання, копінг-стратегії) на основі особистісного досвіду та психологічних резервів (особистісні ресурси або копінг-ресурси).

Детальний аналіз психологічних резервів подолання стресу при підготовці працівників правоохоронних органів до застосування вогнепальної зброї є перспективним напрямом наших подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Dienizhna S.O. Psychological training of law enforcement officers for professional activity in extreme situations / S.O. Dienizhna, M.O. Sova // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 32. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2016. – P. 99–115.

Дацюк І.О., магістрант, I курс, ЗПД-18-1м, ФПУП
Науковий керівник - Кузьмін С.А., к.юр.н., с.н.с.
Державний університет «Житомирська політехніка»

КРИМІНОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ: СУЧАСНИЙ СТАН

Проблема протидії тероризму особливо актуальна в сучасних умовах. Силами і засобами розвідувальних органів і спеціальних служб країна-агресор спровокувала численні терористичні акти на території Донецької і Луганської та інших областей України.

Крім того, сьогодні проблема тероризму набуває глобальних масштабів. У нинішніх умовах діяльність міжнародних терористичних організацій не лише негативно позначається на безпековому середовищі, а й становить безпосередню загрозу для національної безпеки України.

Відповідно, наслідком такої ситуації є те, що правові засади протидії тероризму працюють не достатньо ефективно. Саме тому, проблема протидії терористичній діяльності залишається найбільш актуальною та потребує особливої уваги з боку державних правоохоронних органів.

Приймаючи до уваги міжнародний характер тероризму в цілому, для превентивного вирішення питань локалізації і припинення тероризму на національному рівні Україна, поряд з іншим, має активно увійти до міжнародного процесу боротьби з цим явищем.

Оскільки постає питання про розробку і налагодження загальнодержавної комплексної системи заходів щодо протидії тероризму, виникає нагальна потреба з позицій наднаціональної оцінки поглиблено вивчити це явище, проаналізувати світовий досвід боротьби з ним і насамперед встановити, чому, незважаючи на значні зусилля провідних держав світу, проблема боротьби з тероризмом залишається невирішеною.

Крім того, у кримінологічній науці відсутні чіткі концептуальні параметри поняття “терористичної злочинності”. Існує багато прогалин, які ще не досліджені, зокрема, кримінологами.

Варто також зазначити, що події, які відбуваються останнім часом у світі, свідчать про загрозову, швидко прогресуючу модифікацію цього небезпечного явища. Політичні, етнічні, екстремістські угруповання майже щоденно здійснюють акти тероризму, про які постійно повідомляють засоби масової інформації.

Щодо загальної ситуації з тероризмом у світі, фахівці доходять висновку, що тероризм має переважно інтернаціональний характер. Злочинні терористичні угруповання стають усе більш різноманітними і динамічними, легко адаптуються до сучасних умов, що є виразною тенденцією їх діяльності. Основними суб'єктами тероризму є організовані злочинні угруповання національного і транснаціонального характеру.

У структурі злочинів, учинених терористичними організаціями, найбільш розповсюдженими видами злочинної діяльності, поряд з терористичними проявами, є незаконний обіг наркотичних засобів, торгівля людьми, організація нелегальної міграції, легалізація (відмивання) коштів, отриманих злочинним шляхом торгівля зброєю, контрабанда, злочини у сфері високих технологій та інтелектуальної власності, а також загально-кримінальні злочини проти власності.

Системний аналіз основних тенденцій розвитку тероризму в світі має важливе значення для розуміння цього соціально-правового явища, забезпечення теоретичного розроблення та визначення практичних рекомендацій стосовно запобіжного впливу на відповідні детермінанти, наразі ті, що пов'язані з розповсюдженням тероризму.

Зважаючи на це, в умовах міжнародної інтеграції потребує окремої систематизації об'єднання зусиль різних держав у сфері боротьби з тероризмом. Узгодженню різних концептуальних підходів запобігання тероризму та виробленню консолідованої позиції міжнародної спільноти з цього питання сприятиме розробка світової стратегії боротьби з тероризмом.

Враховуючи актуальність та значення правової природи тероризму, в умовах сучасних реформаторських зрушень в Україні, у сфері забезпечення безпеки громадян правоохоронними органами, необхідно відзначити, що спектр можливих контекстів дослідження терористичної діяльності є доволі різноманітним, зокрема спеціального вивчення потребують питання сутності, причин та умов, факторів та детермінантів тероризму, що і є перспективою наших подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Леонов Б. Д. Запобігання та протидія тероризму: теоретичні підходи / Б. Д. Леонов // Часопис Національного університету «Острозька академія». – 2012. – № 2(6). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12lbdhttp.pdf>.

2. Тероризм: кримінологічна детермінація і кримінально-правова протидія: монографія / В. В. Серeda, І. Р. Серкевич; за заг. ред. В. С. Канціра. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 188 с.

Зангієва О.В., магістрант, I курс, ЗПД-18-1м, ФПУП
Науковий керівник – Кузьмін С.А., к.юр.н., с.н.с.
Державний університет «Житомирська політехніка»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ СТВОРЕННЮ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ ВОЄНІЗОВАНИХ АБО ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ

Найбільш дестабілізуючим фактором соціально-економічного та політичного становища в Україні є антитерористична операція на сході держави. На сьогоднішній день на території України діє значна кількість воєнізованих, у тому числі збройних формувань. Метою яких є не тільки захист інтересів української держави, її суверенітету, територіальної цілісності, прав і свобод громадян, але й навпаки. Деякі з таких формувань спеціалізуються на діяннях, що спрямовані на насильницьку чи іншу протиправну зміну конституційного ладу, зміну меж території або державного кордону України, порушення громадської безпеки, провокування воєнного конфлікту та ін. Слід відмітити, що переважна більшість таких формувань знаходиться на території Луганської, Донецької, Київської та Дніпропетровської областей. У вирішенні зазначених питань важливу роль повинні виконувати кримінально-правові засоби, які покликані протидіяти організованій злочинності на стадії її зародження, створення непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Вивчення історії України свідчить про те, що добровольчі воєнізовані або збройні об'єднання функціонували на різних етапах становлення та розвитку держави. Їх створювали з метою захисту незалежності, територіальної цілісності українських земель (козацькі та партизанські загони). Дії щодо створення цих об'єднань та участі в них інколи перебували поза межами закону, у зв'язку з чим вони формально набували ознак не передбачених законами воєнізованих або збройних формувань. Аналогічною є ситуація щодо сучасних добровольчих воєнізованих або збройних формувань, які захищають інтереси України на Сході. Зокрема, відповідно до законів України «Про Збройні Сили України», «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Державну прикордонну службу України», «Про Національну гвардію України», «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», а також інших нормативно-правових актів України частина таких формувань увійшла до складу законних об'єднань МВС України та Міністерства оборони України.

Діяльність інших воєнізованих або збройних об'єднань, що захищають інтереси України, однак не належать до тих, які передбачені законом, зокрема таких, як Організація українських націоналістів (ОУН), Добровольчий український корпус (ДУК) «Правий сектор», загони українських партизанів та інші патріотичні об'єднання, недостатньо врегульовано в межах вітчизняного законодавства.

Особливо слід звернути увагу на питання щодо кримінально-правового впливу на учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, які вчиняють злочини проти інтересів України. Відповідно до КК України, до таких суб'єктів злочину слід застосовувати заходи кримінальної відповідальності – офіційний осуд, покарання та судимість. Водночас у певних випадках за наявності позитивної післязлочинної поведінки до них можна застосовувати кримінально-правове заохочення у формі звільнення від кримінальної відповідальності чи пом'якшення покарання під час його призначення.

Згідно з результатами проведеного дослідження, слід констатувати нагальну необхідність легалізації не передбачених законом добровольчих воєнізованих або збройних формувань, діяльність яких спрямовано на захист інтересів української держави та її громадян. Також, потребує вдосконалення інститут обставин, що виключають злочинність діяння з метою більш ефективного захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності України від протиправних посягань.

Це об'єктивно необхідно, оскільки одні стають на злочинний шлях свідомо бажаючи цього, а інші – вимушено захищаючи українську державу та її громадян усіма можливими способами. У зв'язку з цим учасники не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, які вчиняють злочини проти інтересів української держави та її громадян, можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності в разі активного сприяння виявленню, припиненню та розслідуванню цих злочинів, а також запобіганню їм.

Одним із найбільш реальних на сьогодні шляхів розв'язання проблеми кримінально-правової оцінки дій учасників воєнізованих або збройних формувань, пов'язаних із захистом інтересів української держави та її громадян у зоні АТО, може бути використання таких кримінально-правових інститутів, як необхідна оборона, крайня необхідність, затримання особи, яка вчинила злочин.

Список використаної літератури:

1. Вознюк А. А. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань: актуальні проблеми кримінальної відповідальності / А. А. Вознюк // Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства : матеріали круглого столу (Київ, 5 листоп. 2015 р.) / відп. ред. О. С. Стеблинська. – К. : ДПТС України : Ін-т кримін.-виконав. служби, 2015. – С. 45–48.

2. Кучменко С. В. Проблеми кримінально-правового регулювання створення та функціонування добровольчих військових формувань / С. В. Кучменко // Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства : матеріали круглого столу (Київ, 5 листоп. 2015 р.) / відп. ред. О. С. Стеблинська. – К. : ДПтС України : Інститут кримін.-виконав. служби, 2015. – С. 168–171.

Ксендзук В.В., к.е.н., доц.
Бондаренко Д.О., магістрант, I курс, гр. ЗПД-19м, ФПУП
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Становище країни та її репутація на міжнародній арені багато в чому залежить від основних показників економіки країни, які визначають її надійність. Останнім часом спостерігається зміна економічного клімату України: обрано стратегію зростання основних показників економіки за рахунок притоку іноземних інвестицій, розширення зовнішньоекономічної діяльності, заохочення конкуренції. У зв'язку з цим з'являються і нові методи вчинення злочинів, що стають ще більше соціально небезпечними.

Питання запобігання економічній злочинності, розробленням заходів попередження та профілактики економічної злочинності в Україні в контексті забезпечення економічної безпеки та протидії правопорушенням у цій сфері досліджували В. Т. Білоус, В. І. Борисов, В.В. Голина, В.С. Зеленецький, О.Г. Кельман, О.М. Костенко, Я.М. Кураш, О.М. Литвак, Г.А. Матусовський, М.І. Мельник, В.О. Навроцький, О.І. Перепелиця, І.К. Туркевич, В.П. Філонов, С.С. Чернявський, В.Ю. Шепітько та ін. Оскільки дослідники є фахівцями різних правових галузей, то і розглядали вони вказану проблему по-різному.

Одним із найпоширеніших видів злочинів є економічна злочинність, адже вона поступово охопила всі сфери господарства країни. Масштаби економічної злочинності нашої країни доводять статистичні дані. Аналіз вибірки (2018-2019 рр.) показав, що найбільше справ як у 2019 р., так і в 2018 р. порушено у сфері державного управління й оборони – 22,5% від загальної кількості відкритих проваджень за звітний період. Дана ситуація склалася, передусім, через збройний конфлікт на сході країни і, як наслідок, потребу в підвищенні бойової готовності Збройних сил України. У зв'язку з цим, за останні роки спостерігається приток коштів в дану сферу, а, отже, збільшується і кількість правопорушень, що пов'язані з розкраданням державного майна та нецільовим використанням коштів. На другому місці по кількості відкритих проваджень – оптова та роздрібна торгівля, на яку припадає 20,5% відповідно. Найбільшу кількість злочинів у сфері торгівлі займають: заняття забороненими видами діяльності, випуск чи реалізація недоброякісної продукції, контрабанда тощо. Значна кількість кримінальних правопорушень припадає на такий вид економічної діяльності, як інформація та телекомунікації (7,9% питомої ваги від загальної кількості). Сюди можна віднести комп'ютерне шахрайство, зміна або пошкодження інформації, спуфінг, несанкціоноване копіювання, розповсюдження або публікація комп'ютерних програмних продуктів, захищених авторським правом тощо [2, 3].

Також варто розглянути фінансову та страхову діяльність, які за кількістю відкритих кримінальних проваджень посідає четверте місце. Сюди відносять надання фінансових послуг, у т.ч. страхування, перестрахування та діяльність пенсійних фондів, а також надання допоміжних фінансових послуг. Вона також включає діяльність власників активів, таких як: холдингові компанії та трасти, фонди та інші подібні фінансові суб'єкти. На фінансову та страхову діяльність припадає 5,6% питомої ваги. Проте, за сумою матеріальних збитків дана діяльність посідає перше місце, та, порівняно з 2018 роком має тенденцію до зростання. Так, у 2018 р. фінансова діяльність займала 4% суми усіх збитків, а в 2019 р. – 41,2%. У грошовому виразі суми збитків з 30490,61 тис. грн. у 2018 році зросли до 665912,63 тис. грн. у 2019 р.

Загалом, за проаналізований період встановлена сума матеріальних збитків за всіма видами економічної діяльності зросла на 848745,26 тис. грн. у 2019 р. порівняно з 2018 р., тобто майже на 48%. Варто відмітити, що далеко не всі скоєні злочини було викрито, а, отже, і реальна сума значно перевищує фактичну.

Складність виявлення та подолання такої злочинності пов'язана, насамперед, з тим, що така діяльність, по-перше, маскується під законну, по-друге, злочинці досконало володіють ситуацією на ринку і тому вміють пристосовуватися до будь-яких змін у цій сфері.

Одним із факторів скоєння таких злочинів є так звані прогалини в чинному законодавстві, що регулюють певну сферу діяльності. В нормативному законодавстві України відсутнє чітке визначення економічної злочинності, що призводить до неможливості відокремлення окремих її видів та окреслення чітких механізмів боротьби з цим негативним явищем.

Проведений аналіз літературних джерел, в яких дається визначення поняття «економічна злочинність», дозволив дійти висновку, що цей термін вживається в трьох видах: у широкому розумінні, середньому і вузькому. Найбільша кількість авторів дотримується широкого визначення поняття «економічна злочинність». У цьому значенні під економічною злочинністю розуміють усі види злочинів, які зазіхають на економіку, права, свободи, потреби учасників економічних відносин, що порушують нормальне функціонування економічного механізму, спричиняють цим соціальним цінностям і благам шкоду [6, с. 81].

У середньому розумінні – вирішальну роль виконує учасник економічних відносин, який може завдати шкоди державі або громадянам у сфері народного господарства; у вузькому – економічною злочинністю є злочини проти певного виду власності чи відносин у її процесі.

На нашу думку, найбільш повне та точне визначення економічної злочинності наводить О.Г. Кельман: «економічна злочинність – це сукупність умисних корисливих злочинів і осіб, які їх вчинили, у сфері легальної і нелегальної економічної діяльності, головним безпосереднім об'єктом яких є відносини власності і відносини у сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів та послуг» [4].

Окремі види економічних злочинів, а також відповідальність за їх скоєння прописано у Кримінальному кодексі України. У розділі VII наводяться такі види, як: контрабанда, зайняття гральним бізнесом, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, нецільове використання бюджетних коштів, ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), доведення до банкрутства, шахрайство з фінансовими ресурсами, умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції та ін. [5].

Актуальним питанням у боротьбі з економічною злочинністю є гармонізація законодавства України, узгодженість методик і засобів оперативно-розшукової діяльності та процесуальних досліджень. Тобто з метою розробки ефективних криміналістичних методик виявлення і розслідування економічних злочинів має значення формування законодавства, зокрема, в окремій регіональній частині європейського права, оскільки така протиправна діяльність у широкому масштабі в дійсності спроможна створювати загрозу національній безпеці України в економіці та інших сферах [1, с.174].

Не менш важливим є вдосконалення взаємодії державних органів, що здійснюють регуляторні функції в різних галузях економіки, з правоохоронними органами й органами місцевої влади.

Особливу увагу слід приділити питанню запобігання пережиттю каналів нецільового використання та розкрадань бюджетних коштів, зокрема, у системі державних закупівель товарів, робіт і послуг, у межах реалізації державних (галузевих) цільових програм та державних інвестиційних проектів, а також запобігання ухиленню від сплати податків і платежів під час здійснення експортно-імпорتنих операцій.

На основі дослідження наукової літератури в частині даної проблематики встановлено, що з метою запобігання економічним злочинам не менш важливою є також профілактична робота правоохоронних органів, яка складається з загальної, спеціальної та індивідуальної профілактики. Виділено такі основні засоби запобігання даній злочинності, як: спеціально-кримінологічні (суб'єктами є переважно державні органи, на яких цілеспрямовано покладаються функції з розроблення заходів з запобігання злочинності; політичні, до яких належить закріплення на законодавчому рівні суб'єктів виконавчої влади, на які покладаються функції протидії злочинам у сфері економіки, засоби переконання, а також засоби адміністративного примусу; організаційні – вдосконалення діяльності управлінського персоналу всіх рівнів; соціально-економічні – створення державою сприятливого клімату в економіці для рівної та законної конкуренції.

Отже, на підставі проведеного дослідження здійснено порівняння за роками та проаналізовано структуру економічної злочинності в Україні. Крім того, розглянуто підходи науковців та нормативно-правових документів до трактування поняття «економічна злочинність» і обґрунтовано необхідність вдосконалення взаємодії державних органів різних галузей економіки з правоохоронними органами й органами місцевої влади.

Список використаної літератури:

1. Глушенко В. В. Економічна злочинність, прийоми приховування і методи її виявлення. Вісті Кримінологічної асоціації України. 2004. Вип 1. Х: В-цтво Харк. нац. ун-ту внутр. Справ. С.173-175.
2. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень-грудень 2019 року. Генеральна прокуратура України: офіц. веб-сайт. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113899&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 28.11.2019 р.).
3. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень-грудень 2018 року. Генеральна прокуратура України: офіц. веб-сайт. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113899&libid=100820&c=edit&_c=fo# (дата звернення: 28.11.2019 р.).
4. Кельман О.Г. Економічна злочинність і суміжні з нею поняття/ Проблеми законності. 2002. Вип. 55. С. 133-141.
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131. Дата оновлення: 18.10.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2341-14> (дата звернення: 26.11.2019 р.).
6. Медведев А.М. Экономические преступления: понятие и система. Советское государство и право. 2009. № 1. С. 81.

Лагутіна І.Д., студ., I курс, гр. П-3, ФПУП
Науковий керівник – Павліченко І.М., ст. викладач
Державний університет «Житомирська політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ, ЯК ЗАПОРУКА ВІДКРИТОСТІ ВЛАДИ

В останні роки все більшої популярності набирає європейська практика з впровадження новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій у сфері публічного адміністрування. У зв'язку з цим одним з головних завдань держави є формування нової, інформаційної культури на державному рівні, створення електронного уряду.

В останнє десятиліття вивченням даного питання займалася низка видатних науковців, такі як: Пахнін М. Л., Линьов К. О., Горячковська М.О., Ручинська Н. С. та ряд інших вчених.

На сьогоднішній день світ знаходиться у стані активного науково-технічного прогресу. Ми використовуємо техніку щоденно. Неважливо чи це мікрохвильова піч, чи це телевизор чи звичайний смартфон. Тому не дивно, що технічний прогрес дійшов і до сфери публічного адміністрування. У багатьох країнах Європи вже давно застосовується практика електронного уряду, адже однією з передумов сталого демократичного розвитку суспільства є інформаційна відкритість органів публічної влади.

Саме прозорість є головною запорукою здійснення ефективного управління державою, створенням умов для громадського контролю в сфері публічного адміністрування. Україна, яка рухається в європейському напрямку не стала винятком і також активно впроваджує новітні стандарти в сфері управління державою. На даний момент проходить активна «діджиталізація» країни. Вміщення більшості адміністративних послуг в декількох мобільних додатках. Зокрема в таких як «Дія» та «Е-малятко».

В додатку «Дія» вже є 6 млн. оцифрованих водійських посвідчень, 5 млн. оцифрованих свідоцтв про реєстрацію транспортного засобу. Цифрове водійське посвідчення, діє замість звичайного, поліція може перевірити документ за його QR-кодом та номером у базі, цифровий техпаспорт, яким можуть користуватися водії також перевіряється за допомогою QR-коду. Такі послуги є дуже зручними, адже знижують ризик втрати документів або їх викрадення.

Додаток «Е-малятко» працює в тестовому режимі, але надає адміністративні послуги, пов'язані з народженням дитини. Так, за допомогою даного додатку можна отримати свідоцтво про народження дитини, державна реєстрація місця народження, та ряд інших послуг які полегшуються отримання тих чи інших документів для дитини.

Звісно, що крім двох вищевказаних додатків існують ще ті, які знаходяться на стадії розробки та удосконалення. І вже зовсім скоро вони будуть доступні для широкого використання.

Сам процес діджиталізації країни, повинен створити як можна більше умов для зручного та доступного використання всіх адміністративних послуг, які надає наша держава.

Така форма організації державного управління, яка за рахунок широкого застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій забезпечує якісно новий рівень відкритої взаємодії держави та суспільства, надання повного комплексу державних послуг для всіх категорій громадян та суб'єктів господарювання.

Метою створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» є забезпечення відкритості діяльності органів державної влади та реалізації громадянами конституційних прав на участь в управлінні державними справами, підвищення ефективності діяльності органів державної влади всіх рівнів.

Як показує досвід інших країн, запуск електронного уряду – досить складний процес. У зв'язку з цим для України важливо ретельно проаналізувати досвід європейських країн, щоб зменшити кількість помилок та недоліків. Адже, як і будь який суспільний процес, процес інформатизації має свої переваги та недоліки.

Україна вже використовує інформаційні технології в публічному адмініструванні, проте, для отримання статусу відкритої публічної влади, Українській владі необхідно більш активно впроваджувати інформаційні технології.

Цікавим для України є досвід Фінляндії стосовно створення єдиного порталу для розміщення режимів доступу до усіх можливих урядових електронних ресурсів. Створення такого сайту є досить актуальним у зв'язку із необхідністю швидкого пошуку офіційної інформації.

Лукиша Т.А., магістрант, I курс, гр. ЗПД-19м, ФПУП
Науковий керівник – Ксендзук В.В., к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯНИНА В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У правоохоронній діяльності України центральне місце відводиться інституту, норми якого закріплюють основи правового статусу особи. Цей інститут відображає найбільш суттєві, вихідні начала, що визначають правове становище людини, засади взаємовідносин між особою і державою.

На сучасному етапі побудови в Україні демократичної, правової, соціальної держави з кожним днем проблема особистості набуває все більшого значення, має особливу гостроту та актуальність. Вона розглядається багатьма країнами світу, підтвердженням чого є прийняті за останній час міжнародні акти. Права і свободи людини є найбільшою цінністю людської цивілізації. Як певні норми структурованої властивості буття вони є невід'ємним і необхідним способом та умовою життя, особистості, її взаємовідносин з суспільством, державою, індивідами. Сучасний світ неможливо уявити без системи прав і свобод особи, які ґрунтуються на принципах свободи, рівності, і мають універсальний характер.

Однією з провідних функцій держави є забезпечення охорони прав та законних інтересів громадян, фізичних та юридичних осіб від протиправних посягань, забезпечення принципу законності, а також охорони встановленого в державі правопорядку.

Правоохоронна діяльність – це така державна діяльність, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими органами шляхом застосування юридичних заходів впливу із суворим дотриманням встановленого законом порядку. До завдань правоохоронної діяльності належить захист: встановленого Конституцією України суспільного ладу держави; прав і законних інтересів громадян, підприємств, організацій, установ, суб'єктів усіх форм власності; суверенітету та територіальної цілісності України. Особливе місце серед завдань правоохоронної діяльності посідає захист прав і свобод людини, її життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканності та безпеки [1, с. 45].

Правоохоронну діяльність в різних формах та різних за обсягом пропорціях здійснюють органи виконавчої, законодавчої та судової влади.

Правоохоронні органи – це існуючі в суспільстві й державі установи й організації, що здійснюють правозастосовчу та правоохоронну функції, основне завдання яких – забезпечувати законність, захищати права та законні інтереси громадян, юридичних осіб, держави, боротися зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Взаємозалежність і тісний взаємозв'язок форм діяльності поліції із забезпечення прав і свобод є неодмінною умовою досягнення поставлених цілей.

Побудова демократичної правової держави та розвинутого громадянського суспільства, де людина і громадянин безперешкодно можуть користуватися всіма своїми правами та свободами, можлива тільки за умов дотримання законності, беззастережного виконання всіма членами суспільства своїх обов'язків.

Право – ніщо без апарату, здатного примушувати до дотримання правових норм. Примус жодним чином не повинен бути мірою насильства. Людина, котра порушила закон, має бути впевнена, що її права та свободи перебувають під захистом держави [2]. Зважаючи на це, держава, виконуючи обов'язок щодо визнання, дотримання та захисту прав і свобод, не може ігнорувати можливість застосування цих заходів, що є одним із інструментів боротьби з правопорушеннями. Необхідність використання цього методу зумовлюється потребою ефективного перевиховання правопорушників, гарантування законності, прав і свобод людини та громадянина. Аналізуючи роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві, не можна залишити поза увагою поняття «правова система». Правова система як інституціональне утворення виникає та функціонує за наявності певних умов соціального і юридичного порядку. Активну роль у розвитку та функціонуванні правової системи відіграє держава. Саме державні структури надають правовим положенням і цінностям якості формальної визначеності, загальної обов'язковості, гарантованості. Державна публічна діяльність установ, наділених владою і засобами щодо її реалізації, має для позитивного права вагоме значення – формулює, створює, затверджує такий об'єкт. Основна ціль діяльності поліції – захист від протиправних посягань життя, здоров'я, прав та свобод громадян, власності, інтересів держави та суспільства.

На сучасному етапі побудови в Україні демократичної, правової, соціальної держави з кожним днем проблема особистості набуває все більшого значення, має особливу гостроту та актуальність. Вона розглядається багатьма країнами світу, підтвердженням чого є прийняті за останній час міжнародні акти. Права і свободи людини є найбільшою цінністю людської цивілізації.

Список використаної літератури:

1. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. Форум права. 2013. № 3. С. 692–698.
2. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності: навч. посібник. Кол. авт.; заред. д.ю.н., доц. В.О. Боняк. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; ЛіраЛТД, 2017. 224 с.

Ничипоренко Р.В., магістрант, I курс, група ЗПД-19м, ФПУП
Науковий керівник – Ксендзук В.В., к.е.н.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ В СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження запобіганню економічних злочинів та аналізу їх вчинення підсилюється економічною нестабільністю в державі та боротьбою за економічну владу. Будь-який злочин завжди породжує певний фактор чи умова.

В умовах сучасного технологічного та інформаційного розвитку національних економік стрімко набирає обертів економічна злочинність, що характеризується загрозливими розмірами. Вчинення злочинів в сфері економіки становлять реальну небезпеку країни в цілому та окремих громадян, оскільки розвиток економіки забезпечує існування та розвиток суспільства.

Відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, серед актуальних загроз національній безпеці України визначено економічну кризу, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення.

Основними цілями Стратегії є утвердження прав і свобод людини та громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального й гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО. Для їх досягнення необхідне формування якісно нової державної політики, спрямованої на захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній та інших сферах, комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки, створення ефективного сектору безпеки й оборони України [1].

Серед основних напрямів державної політики національної безпеки України визначено системну протидію організованій економічній злочинності та «гнізді» економіки шляхом формування переваг легальної господарської діяльності й, водночас, консолідації інституційних спроможностей фінансових, податкових, митних і правоохоронних органів, виявлення активів організованих злочинних угруповань та їх конфіскації [1].

В ході дослідження даної теми розглянуто різні підходи науковців до розуміння злочинів в економічній сфері та під поняттям економічного злочину запропоновано розуміти протиправні дії, які вчиняються у сфері економіки із зловживанням влади, що посягає на порядок здійснення економічного управління та має на меті одержання економічної вигоди.

Також, досліджуючи криміналістичний аспект вчинення економічних злочинів обґрунтовано його склад. Суб'єктом злочину завжди виступає фізична особа, а суб'єктивною стороною завжди є умисел. Системі суб'єктів запобігання злочинності притаманна ієрархічність, яка реалізується шляхом єдиного спрямованого управлінського впливу з боку відповідних органів влади. Значення цього впливу зумовлене складністю і важливістю вирішуваних даними суб'єктами завдань. В залежності від виду злочину це може бути посадова особа органів державної влади або особа із приватної сфери господарювання.

Об'єктом злочину є економіка держави. Об'єктивною стороною виступають діяння особи, способи вчинення злочину, в тому числі і застосована техніка. Що цікаве, на нашу думку, мотивом вчинення злочину не завжди є збагачення чи неправомірна вигода. Доволі часто мотивом злочинних діянь є приховування інших протиправних діянь, більш вагомих (що називають вторинним злочином).

Саме специфіка складу економічних злочинів не дозволяє правоохоронним органам миттєво реагувати на їх вчинення. Звісно держава реагує на дані злочини та намагається запобігти їм. Про це говорить створення Національного антикорупційного бюро України, функціонування департаменту з розслідування особливо важливих справ у сфері економіки, створення сайту держзакупівель «Прозоро» та багато інших кроків в цьому напрямку. Проте, практика показує, що всі дії владних органів щодо запобігання економічним злочинам супроводжуються виникненням більш новаційних механізмів вчинення економічних злочинів. Тому дана тема є надважливою і ще тривалий час буде актуальною для досліджень.

При цьому слід враховувати, що в економічній сфері вчиняються як основні злочини – суто економічні, так і додаткові (допоміжні або суміжні) злочини білокомірцевого характеру, зокрема службові, корупційні, проти власності. Вони виконують обслуговуючу або провокативну функцію злочинної діяльності в економічній сфері, але не є економічними як такими.

Отже, в ході дослідження проаналізовано сутність поняття «економічний злочин», визначено хто є суб'єктом, що є об'єктом та окреслено мотиви злочинних діянь. Обґрунтування досліджуваних питань створює теоретичне підґрунтя удосконалення питання запобігання економічним злочинам.

Список використаної літератури:

1. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

Шведюк М.М., студ. I курсу, гр. ЗПДМ-19, ФПУП
Науковий керівник – Ксендзук В.В., к.е.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕССЛУЖБИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

В умовах глобальних реформувальних та розбудови докорінно нової правоохоронної системи, зокрема, необхідно забезпечити як належне правове регулювання діяльності новоутворених підрозділів, так і вдосконалення та «перереформатування» вже чинних. Інформаційна політика, що здійснюється правоохоронними органами має відповідати певним критеріям, які забезпечуватимуть формування довіри суспільства до їх діяльності, створюватиме умови для удосконалення прозорої та відкритої їх системи управління.

Необхідною складовою ефективною діяльністю Національної поліції України та відновлення довіри громадян до правоохоронців є оперативне, об'єктивне й прозоре висвітлення у засобах масової інформації роботи поліції. Дія забезпечення дієвого зворотного зв'язку між засобами масової інформації та правоохоронною системою обумовлюється також і тим, що зараз засоби комунікації є складовою механізмом здійснення контролю за якістю виконання державними установами своїх функцій, еволюції правового та демократичного суспільства. Основною новоствореною структурою в органах влади є підрозділи комунікації (прес-служби), основним завданням яких є організація взаємодії поліції із засобами масової інформації та громадськістю із метою інформування громадян про результати роботи у боротьбі із злочинністю, захисту прав і свобод, підтримання публічного порядку в державі, профілактики правопорушень. Одним із найважливіших прав людини, яке можливе у демократичному суспільстві, є право на вільний доступ до інформації, свободи слова та думки, на отримання інформації про стан держави. Основну роль у реалізації цих прав відіграють засоби масової інформації, які під час взаємодії з державними органами мають доступ до певної інформації та можливості для поширення її в маси [7].

Необхідність посилення захисту прав і свобод громадян, зміцнення законності і правопорядку в суспільстві обумовлює актуальність глибокого і всебічного дослідження широкого кола питань участі в цьому процесі центрів зв'язків із громадськістю органів внутрішніх справ, визначення їх правового статусу і характеристики напрямків діяльності щодо зміцнення правопорядку. Так, важливим є виявлення проблем співпраці цих суб'єктів, що передусім пов'язані з неналежним нормативно-правовим забезпеченням співпраці загалом органів влади і засоби масової інформації. Вагомою особливістю сучасного етапу функціонування української держави, на думку Є.М. Попова, є кардинальна зміна критеріїв оцінки діяльності всього державного апарату. На перший план виходить проблема відповідності діяльності правоохоронців очікуванням громадян [5].

Варто зазначити, що досить часто саме правоохоронні органи взаємодіють із засобами масової інформації, і їхнє звернення пов'язане з потребою допомоги в розслідуванні кримінальних правопорушень, а саме виявлення свідків і потерпілих, одержання даних про обставини вчиненого кримінального правопорушення, встановлення й розшук особи, виявлення викраденого й слідів кримінального правопорушення тощо [3]. Для дієвого забезпечення взаємодії правоохоронних органів, наприклад, у міжнародному розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, внутрішньодержавних механізмів недостатньо, тому у світі гостро постало питання створення додаткових інструментів, використання яких дасть змогу швидше та із мінімальними затратами відшукати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення на території України. Одним із таких інструментів є засоби масової інформації. Мироненко Т.Є. окреслює три моделі взаємодії із громадськістю: авторитарну, перехідну та демократичну. Перша з них будується за принципом володарювання і підпорядкування, для неї характерними є придушення громадської ініціативи, яка не є тотожною основним засадам державної політики і яка притаманна радянському періоду розвитку нашої держави. Перехідна модель, характерна для сьогоденного етапу розвитку української державності, має своєю основною ознакою створення діалогу між державою та громадянським суспільством і базується на конституційних принципах верховенства прав і свобод людини, участі громадян в управлінні державними справами, свободи вільного вираження своїх поглядів та переконань. Суть третьої, демократичної моделі взаємодії із громадськістю полягає у створенні рівноправних партнерських зв'язків між державними органами та громадянським суспільством за умови домінування інтересів останнього, що і означитиме побудову в Україні правової соціальної держави [4].

Сьогодні існує проблема, що немає жодного нормативно-правового документу, який чітко визначав би порядок, межі та умови надання інформації підрозділами комунікації органів влади для засобів масової інформації. Частина інформації, яка утворюється у результаті діяльності органів поліції, має грифи обмеженого доступу, крім того, існує поняття, як «таємниця досудового розслідування». У багатьох випадках, зокрема під час розслідування злочинів проти волі, честі та гідності особи, статевої свободи і

статевої недоторканності, не варто поширювати певну інформацію з етичних міркувань, але переважна більшість цих понять є оціночними і не мають вичерпного визначення. Сучасний рівень співпраці слідчих та працівників засобів масової інформації у процесі міжнародного розшуку осіб не можна охарактеризувати як високий, про що свідчить часткова «закритість досудового розслідування». Це пов'язано насамперед із таємницею досудового розслідування. Із цього приводу В.Д. Берназ визначає такий принцип взаємодії вищевказаних органів із засобами масової інформації, як поєднання гласності розслідування із забезпеченням таємниці досудового розслідування. Слідчий самостійно визначає, яку інформацію та яким обсягом надавати представникам громадськості або ЗМІ з тим, щоб це не зашкодило процесу розслідування та не спричинило виникнення певної форми протидії розслідуванню кримінальних правопорушень [1]. Часто, на практиці, аби не зашкодити слідству, відділи комунікації вимушені подавати суху інформацію по фактажу, без подробиць, однак така позиція часто сприймається представниками ЗМІ як приховування або необ'єктивне висвітлення матеріалу. Внаслідок чого журналісти окреслюють ту чи іншу проблему на свій розсуд, користуючись іншими доступними, але не завжди достовірними та компетентними джерелами. На цьому ґрунті виникають конфліктні ситуації, оскільки відповідно до положень Кодексу професійної етики українського журналіста головний обов'язок журналіста – сприяти забезпеченню права громадян на одержання оперативної інформації [2].

Оперативність висвітлення інформації є чи не найпоширенішим принципом діяльності засобів масової інформації. Відсутність нормативно-правового регулювання зазначеної проблеми з урахуванням специфіки діяльності правоохоронної системи не дає можливості втілювати цей принцип повністю. Така проблема витікає з іншої проблеми – низька довіра до вертикалі влади та правоохоронців зокрема. У ситуації, що складається на сучасному етапі реформування, важливу роль відіграє людський фактор, тобто морально-ділові якості як правоохоронців, так і представників масмедіа. На відміну від комерційних структур, які витрачають на маркетингові дослідження значні відсотки своїх прибутків, політичних партій і політиків, які ведуть агітацію заради перемоги на виборах і доступу до влади, державні установи не мають бюджету на таку діяльність і значною мірою позбавлені мотивації, щоб перейматися стратегічними комунікаціями.

Водночас, Є.Б. Тихомирова зазначає: «З журналістами потрібно налагодити довірливі стосунки. Сприятливе висвітлення організації в засобах масової інформації – це результат доброзичливих стосунків із її представниками» [6]. Всупереч цьому такий принцип роботи є досить ризикованим і виникає запитання, чи доцільний він взагалі у діяльності правоохоронних структур, адже вони володіють інформацією, неправильне поширення якої може призвести до непередбачуваних наслідків, в тому числі і злочинних. За умови відсутності конструктивного та комплексного підходу до вирішення наявних проблем усі ці чинники створюють інформаційні бар'єри. Інформаційний бар'єр може перешкоджати просуванню інформації (вона може бути неправильно зрозуміла або взагалі не дійти до адресата), але й навпаки, може стимулювати прагнення до її одержання в більш повному обсязі. Потреба підвищення ефективності взаємодії підрозділів комунікації і засобів масової інформації передбачає подолання інформаційних бар'єрів. Наразі співпраця представників правоохоронних органів із засобами масової інформації в сучасних умовах також бажає кращого. Це пов'язано з тим, що не всі аспекти такої взаємодії врегульовані законодавчо. Одним із напрямів боротьби цієї проблеми може стати укладення договорів, де б були виписані взаємовигідні положення діяльності правоохоронних органів та представників засобів масової інформації у процесі здійснення своєї діяльності. Для вдосконалення взаємодії органів влади із засобами масової інформації та приведення цієї сфери діяльності у відповідність вимогам сьогодення і побудови сучасної правової демократичної держави необхідно розробити нормативно-правовий акт, який би визначив механізм взаємодії, межі та умови надання інформації відділами комунікації правоохоронних органів для засобів масової інформації.

Список використаної літератури:

1. Берназ В.Д., Бірюков В.В., Волобуєв А.Ф. Криміналістика: підручник; за заг. ред. А.Ф. Волобуєва. Х.: ХНУВС, 2011. 666 с.
2. Кодекс професійної етики українського журналіст. URL: http://old.nsj.org/tabmenu/kodeks_etiki.
3. Ляшук О.М. Особливості міжнародного розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення на території України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09. Ірпінь, 2015. 264 с.
4. Мироненко Т.Є. Організаційно-правові аспекти управління взаємодією органів прокуратури України з громадськістю URL: http://e-works.com.ua/work/1733_Organizaciino_pravovi_aspekti_ypravlinnya_vzaemodieu_organiv_prokuratyr_Ukraini_z_gromadskistu.html.
5. Попович Є.М. Становлення партнерський відносин між прокуратурою і населенням. Прокуратура. Людина. Держава. 2005. №9(51). С. 22-28.
6. Тихомирова Є.Б. Зв'язки з громадськістю. Київ: НМЦВО, 2001. 560с.
7. Яцик Т.П. Адміністративно-правові засади взаємодії податкових органів із засобами масової інформації: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2013. 202 с.

Шпиталенко Г.А., к.і.н, доц.
Куницька Л.В., магістрант, гр. ЗПД-19-1м, ФПУП
Державний університет «Житомирська політехніка»

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ЗЛОЧИНУ: ІСТОРИЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Європейський демократичний вибір України вимагає формування у суспільстві нових стандартів забезпечення дотримання прав людини, громадянина, серед яких слід виділити: неухильне дотримання вимог законності та правопорядку будь-якою особою, яка проживає на її території; надання можливостей реалізувати соціальні цінності, передбачені Конституцією України. На жаль, однією із перепон виконання цих та інших стандартів є злочинність, а тому її дослідження по праву слід вважати однією з найбільш актуальних суспільних проблем. Саме злочинність становить небезпеку в усіх сферах суспільного життя, створює соціальну напругу в країні, завдає шкоду правопорядку, негативно впливає на соціальний, культурний та економічний розвиток. Тому проблема злочинності, її природа, характер і причини завжди були предметом уваги не лише правових, а й різних суспільних та природничих наук.

Теоретичним підґрунтям даного дослідження стали праці відомих вітчизняних та зарубіжних кримінологів: О.М. Бандурка, М.Ю.Валуйської, Ю.М. Антоняна, О.М.Джужі, Я.Ю.Кондратьєва, В.В.Голіни, Б.М. Головкина, Ю.В. Нікітіна та ін.

Які фактори впливають на протиправну поведінку людини – соціальні чи біологічні, правові чи моральні, яке співвідношення між ними? В чому причини злочинності? Яка їхня природа і характер?

Перші теоретичні положення у цьому напрямку ми знаходимо ще в Арістотеля та Платона, пізніше, у 18 ст., у Бенґама, Вольтера, Гельвеція, Гольбаха, Дідро, Дж. Локка, Монтеск'є та ін. Цікаво, що всі вони вбачали причину злочинності в соціально невлаштованому суспільстві і неналежному вихованні громадян. Томас Мор вважав, що злочини будуть попереджені, якщо суспільство буде організоване на засадах справедливості та рівності. Жан Мельє вбачав причину злочинності в існуванні приватної власності, майнової нерівності, а також паразитичних елементів у суспільстві. Мореллі вважав, що людина стає злочинцем в результаті неправильної організації суспільства, звинувачуючи, зокрема, існування в суспільстві приватної власності. Своєю чергою Сен-Сімон, Шарль Фур'є, Роберт Оуен в злочинності звинувачували суспільство, засноване на експлуатації й пригніченні людини, вказували на безрезультативність боротьби зі злочинністю лише за допомогою кримінальних покарань. Подібні ідеї розвивали і Ж.П.Мара та інші.

Є доцільним зазначити, що поряд з філософами та вченими до пошуку причин, що породжують злочинність, долучалися свого часу багато письменників-класиків, які присвятили цим проблемам свої твори, зробивши спробу проникнути в сутність злочину як форми людської поведінки. Візьмемо для прикладу роман В.Гюґо «Отверженные». Це твір, у якому проблема злочину розкрита досить ґрунтовно. Словами свого героя Жана Вальжана письменник запитує: «...чи вправі людське суспільство в однаковій мірі піддавати людей безумній своїй безпечності з однієї сторони і нещадній передбачливості – з другої сторони, назавжди затиснувши нещасну людину в тиски між недостатком праці і надмірністю покарання?» Як бачимо, роман В. Гюґо - це звинувачення експлуататорського суспільства, яке породжує злочини. А чи можна залишатися байдужими до долі героїв роману Л. Толстого «Воскресення», які стали жертвами системи царського правосуддя. Ці та багато інших художніх творів суттєво доповнювали, а іноді й коригували дослідження й висновки вчених.

Слід зазначити, що історія розвитку вчень про природу злочину – це історія боротьби двох напрямів, що існували в дослідженні причин злочинності. Представники одного з них досліджували злочин як соціальне явище, представники іншого - як явище біологічне. При цьому, без сумніву, історично ідеї про соціальну природу злочинності були розвинуті раніше і детальніше, якщо не брати до уваги релігійних уявлень, коли злочинців вважали божевільними людьми.

Представником - початківцем біологічної теорії злочину вважається італійський антрополог, психіатр Чезаре Ломброзо (1835-1909 рр.). У своїх працях «Злочинна людина», «Злочин, його причини і засоби лікування» Ломброзо стверджував, що є «природні злочинці, і саме вони складають до 35% усіх злочинців». Злочинність, за Ч.Ломброзо, породжена біологічними особливостями людини, а «кримінальний тип» — результат деградації людини на ранніх стадіях еволюції. Він розробив класифікацію злочинців: а) природні злочинці; б) душевнохворі злочинці; в) випадкові злочинці. У боротьбі зі злочинністю він пропонував своєчасно виявляти всіх «уроджених» злочинців (за допомогою розроблених ним таблиць) до того, як вони скоять злочин; лікувати тих, хто піддається цьому, а також довічно ув'язнювати або фізично знищувати тих, хто не піддається лікуванню. Попри помилковість багатьох поглядів, саме Ч. Ломброзо першим розробив методику вивчення самого злочинця. Мав Ломброзо й однодумців, зокрема, Феррі, автор італійського кримінального кодексу, Кінґер, Ланґе та ін. Одні вважали, що злочин це хвороба, в результаті чого тисячі

душевнихворих спалювалися на кострах, трималися у в'язницях; люди, які вчиняли правопорушення, вважалися душевнихворими. Інші вважали, що злочин має спадковий характер (Кречмер, Кінберг). Свого часу мала місце теорія ендокринної природи злочину, психо-аналітична теорія З. Фрейда тощо.

Проте в кінці XIX популярність біологічних теорій помітно знизилася. Хоча ці тенденції у більш модернізованому вигляді посідають певне місце в сучасній кримінологічній науці. Відкидати їх не можна, як і не варто сприймати у чистому вигляді, адже звинувачувати людину за те, що вона злочинна за своєю природою легко, проте такі звинувачення тягнуть за собою тяжкі наслідки.

На початку XX ст., особливо у другій його половині, з'явилися нові соціальні теорії про вічність злочинності, представниками яких були Е. Дюркгейм, М. Сергієвський, С. Клайнерд та ін. Так, зокрема, Е. Дюркгейм вважав, що суспільство без злочинів уявити неможливо. Вони, на його думку, є елементами будь-якого здорового суспільства. Піддаючи критиці антропологічні теорії, представники соціологічної теорії злочинності закликали до соціальних реформ, але характеризуючи причини злочинності, з поміж багатьох економічних, культурних та інших факторів вони не змогли виділити головний.

Починаючи з другої половини XX ст. соціологічний напрям, зорієнтований на пошуки причин протиправної поведінки у соціальній реальності, в кримінологічній науці стає одним із домінуючих. Так, соціальна природа злочинності вперше детально розглядається у працях бельгійсько-французького соціолога Адольфа Кетле. Аналізуючи закономірності виникнення та поширення злочинності, він встановив, що на цей процес впливають стать, вік, професія, рівень освіти, пора року, ціни на хліб та ін. На його думку, усі злочини породжує суспільство, оскільки в ньому зосереджуються умови їх розвитку.

Згідно з соціологічним підходом протиправну поведінку зумовлюють такі соціальні чинники:

— неоднорідність і мінливість нормативно-ціннісної системи суспільства (теорія аномії Е. Дюркгейма, теорія субкультур, теорія контролю тощо);

— соціальна нерівність та стратифікація суспільства (теорія аномії Р. Мертона, теорія конфлікту соціальних груп, теорія конфлікту влади);

— стигматизація, тобто результат соціальної оцінки дії, яку суспільство визначає як протиправну (теорії Ф. Танненбаума, вторинної девіації Е. Лемерта, девіантної кар'єри Г. Беккера, соціальної ідентичності Е. Гоффмана);

— соціальна дезорганізація і дестабілізація суспільства (теорія соціальної дезорганізації, теорія дестабілізації В. Реклесса, Е. Берджесса).

Досить цікавими є погляди на природу злочину англійського вченого Д. Говарда, який велику роль у попередженні злочину відводив продуктивній праці та вихованню. Злочинці, по Д. Говарду, мають право на людське до себе відношення, оскільки саме суспільство зробило їх злочинцями. Заслужують на увагу дослідження французьких вчених П. Дюпаті та Ж.П. Бріссо, які також вбачали причину злочинності в негараздах соціального буття, в політичній та економічній нерівності людей.

Слід зазначити, що сучасна кримінологічна наука базується на комплексному підході в дослідженні природи злочинності. Зокрема, враховуються інші чинники: психологічний, економічний, політичний, культурний тощо.

Таким чином, означене вище дозволяє стверджувати, що соціальна природа злочинності проявляється у тому, що вона існує тільки в людському суспільстві. Злочинність спричиняють як внутрішні (обмеженість потреб та інтересів, викривлення ціннісних орієнтацій, специфічний спосіб життя, антисоціальність засобів задоволення потреб та інтересів, психологічні деформації особистості), так і зовнішні чинники (політико-правова ситуація у країні і деформація нормативної системи та соціальних інститутів, низький рівень правової культури у суспільстві, вплив оточення, соціально-економічне становище у країні, вплив засобів масової інформації тощо). Злочинність є наслідком притаманних суспільству протиріч, конфліктів. Соціальною є не лише сама злочинність, але і її витоки, корені, а також наслідки. Зміни злочинності знаходяться в прямій залежності від стану суспільства та процесів, що в ньому відбуваються. У період криз, соціально-економічного занепаду, суспільних трансформацій значно зростає злочинність, розширюється, омолоджується її соціальна база, відбуваються зміни в її структурі. До об'єктивних чинників, які обумовлюють злочинність, належить зниження життєвого рівня населення, безробіття, зростання тіньового сектора економіки, майнове розшарування населення, ослаблення авторитету влади та ефективності державного управління, байдужість значної частини населення до правопорядку. Крім того, існування злочинності, її характеристики є досить інформативним показником стану справ у суспільстві і, передусім, кризових явищ, проблем та конфліктів у різних сферах соціального життя.

Яцківська А.В., студ., II курс, гр. ПД-2, ФПУП
Науковий керівник – Кузьмін С.А., к.ю.н., с.н.с.
Державний університет «Житомирська політехніка»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕРПІЛОГО ВІД ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТЕЮ 157 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Політичні права громадянина нашої держави закріплені її Основним законом і мають бути непорушними. Вибірчі права та свободи, безперечно, належить до найважливіших політичних прав та свобод людини та громадянина у будь-якій демократичній державі. Безпосередньо, у ч. 1 ст. 5 Конституція України (далі – КУ) встановлює, що єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування; ч. 1 ст. 24 КУ, своєю чергою, декларує, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; при цьому, відповідно до ч. 1 ст. 38 КУ громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1].

Надійна охорона зазначених вище прав та свобод має пріоритетну державну забезпечуватись, зокрема, через застосування системи заходів кримінально – правової протидії злочинним проявам, що посягають на політичні права та свободи людини і громадянина. Саме цьому присвячено переважну більшість норм статей Розділу V Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Одним із найважливіших елементів у вказаній системі кримінально-правової охорони політичних прав та свобод людини і громадянина є наявність у чинному законі про кримінальну відповідальність норм ст. 157, які передбачають відповідальність за перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача.

Застосування заходів кримінально-правової охорони потребує безумовного забезпечення вірної кваліфікація злочину, яка є підґрунтя законності у кримінальній справі [2, с. 122].

Своєю чергою, для правильної кваліфікації злочину необхідним є встановлення усіх його елементів та ознак. В кримінальному праві склад злочину, являє собою впорядковану структуру, систему ознак, що характеризує відомі чотири елементи, які є необхідними і достатніми для висновку, про те, що особа вчинила відповідний злочин [3, с. 11]. Особливо актуальним, це безумовно є у контексті вказаного вище злочину, що посягає на декларовані КУ політичні права людини і громадянина, а це, своєю чергою, передбачає обов'язкове визначення ознак потерпілого від даного злочину.

Ситуацію тут ускладнює, те, що кримінальне право, на відміну від кримінального процесуального права, не надає визначення потерпілого від злочину. Загалом, з точки зору кримінального права, потерпілим варто вважати будь-якого правосуб'єкта, якому злочином заподіяно шкоду, тобто, фізичну особу, юридичну особу чи державу [4, с. 15]. У вітчизняному кримінальному праві, поняття потерпілого від злочину, наявне виключно в теорії, хоча фактично, проблема потерпілого від злочину в кримінальному праві має комплексний та міжгалузевий характер, та розроблена ще недостатньо [5, с. 55].

Провідні вчені кримінально-правової галузі констатують, що необхідність теоретичного дослідження різних аспектів проблем потерпілого від злочину в кримінальному праві, значною мірою обумовлена негайними проблемами судово-слідчої практики, де, як правило, допускаються помилки при аналізі та оцінці, ознак, які характеризують потерпілого загалом, наявності кваліфікованого складу, чи іншими обставинами, що відносяться до потерпілого та мають кримінально-правове значення [6, с. 5].

Щодо норм ст. 157 КК України у вітчизняній науковій літературі в якості потерпілого розглядаються виключно конкретні фізичні особи, безпосередньо вказані у диспозиції частини 1 цієї норми. Зокрема йдеться про громадян, які мають право обирати та бути обраними, а також інших осіб, що є суб'єктами виборчого процесу, членів ініціативної групи референдуму, членів комісії з референдуму або офіційних спостерігачів [7, с. 370]; виборців, кандидатів на виборні посади, а також осіб, які забезпечують реалізацію виборчих прав громадян, наприклад, членів виборчих комісій, довірених осіб кандидатів тощо [8, с. 489] тощо.

Ніяким чином не заперечуючи обґрунтованість внесення до переліку потерпілих від вказаного злочину вище зазначених осіб, тим не менш, є підстави стверджувати, що цей перелік є неповним, та має бути розширеним.

Підґрунтя для такого твердження полягає у тому, що при визначенні безпосереднього об'єкта цього злочину, а, як наслідок, його факультативної ознаки – потерпілого від злочину.

Зокрема, провідними вченими зазначається, що являючись наріжним каменем вітчизняної кримінально-правової науки, отримує найменшу єдність поглядів вітчизняних дослідників, безумовним є лише те, що

об'єкт злочину – це те, на що посягає злочин, чому заподіюється шкода або може бути заподіяна шкода [9, с. 172].

Отже, вихідним елементом тут є саме суспільна небезпека. Тобто, матеріальна ознака злочину, яка полягає у тому, що злочинне діяння або заподіює шкоду суспільним відносинам, благам та інтересам особи, суспільства, держави, що охороняються кримінальним законом [10, с. 16].

Свою чергою, в науковій літературі зазначається, що суспільна небезпечність злочину, передбаченому ст. 157 КК України (Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача) полягає в тому, що він завдає шкоди виборчим (праву обирати або праву бути обраним) та референдним правам громадян України, а також праву громадян вести передвиборну агітацію [11, с. 144]. З цим безумовно необхідно погодитися.

Однак, при цьому ніяким чином не згадується те, що, зокрема, наслідком вчинення вказаного злочину, потенційно може настати факт нелігитимності конкретного виборчого органу державної влади, місцевого самоврядування або результатів загально-національного або плебісциту. А це, явно виходить за межі традиційно визнаної суспільної небезпеки такого діяння. Більш того, особливості такої матеріальної ознаки злочину вказують на значне підвищення рівня суспільної небезпеки саме цих діянь.

Необхідно прямо вказувати, що шкода може заподіюватись безпосередньо найважливішим державним інституціям, посягати на результати доленосних волевиявлень народу тощо.

Фактично, вчиненням злочину передбаченого нормами ст. 157 КК України, поряд із безумовним фактом заподіяння шкоди політичним правам виборців та осіб, які претендують бути обраними на конкретну виборну посаду, особистими благами та правами осіб, які забезпечують виборчий процес, шкода заподіюється і безпосередньо державі Україна.

Важливо підкреслити, що саме України, як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава повинна бути включена до переліку потерпілих від цього злочину. Саме державі Україна, її державній владі, що відповідно до Основного Закону здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову, заподіюється шкода внаслідок штучної підміни, через протиправні діяння передбачені у нормах ст. 157 КК України, джерела влади. Таким єдиним джерелом, відповідно до ч. 1 ст. 3 Основного Закону є Український народ – громадяни України всіх національностей [1]. Як наслідок ми отримуємо фальсифікованими результатами його волевиявлення, що відповідно до ст. 69 КУ, і здійснюється через вибори, референдуми та інші форми безпосередньої демократії.

У цьому контексті в обов'язковому порядку необхідно додатково зауважити, що політичні партії та громадські (виборчі) об'єднання (організації, спілки), ні за яких умов, не можуть бути віднесені до переліку потерпілих від даного злочину, оскільки вони за своїм статусом є лише посередником – виразником волі та представником конкретних суб'єктів виборчого права, яким, безпосередньо, і заподіюється шкода вчиненням злочину, передбаченого ст. 157 КК України (Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача).

Список використаної літератури:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
2. Коржанський М. Й. Нариси уголовного права / М. Й. Коржанський — К. : ТОВ „Генеза”. — 1999. — 207 с.
3. Тарарухин С. А. Квалификация преступлений в судебной и следственной практике / С. А. Тарарухин. — К. : "Юринком", 1995. — 208 с.
4. Бантишев О. Ф. Научно-практический комментарий к Криминальному кодексу Украины. Загальна частина / О. Ф. Бантишев, С. А. Кузьмін. : ПАЛИВОДА. А. В., 2010 — 336 с. (Серія "Научно-практический комментарий").
5. Кузьмін С. А. Кримінальна відповідальність учасників організованих груп корисливо-насильницької спрямованості : монографія / С. А. Кузьмін. – К. : ПАЛИВОДА. А. В., 2011. – 132 с.
6. Фаргиев И. А. Уголовно-правовые и криминологические основы учения о потерпевшем / И. А. Фаргиев / под ред. д.ю.н. проф. А. И. Чучаева. – СПб. Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс». 2009. – 338 с.
7. Научно-практический комментарий к Криминальному кодексу Украины / Бойко А. М., Брич Л.П., Гришук В. К., Дудоров О.О. [та ін.] ; [за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка]. — [4-те вид.переробл. та допов.]. — К. : Атіка. 2007. — 1184 с.
8. Кримінальний кодекс України: Научно-практический комментарий /Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; За заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. — 1196 с.

9. Ємельянов В. П. Дискусійні питання щодо визначення об'єкту злочину у кримінально-правовій науці / В. П. Ємельянов // Б-ба з орг. злоч. і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журнал Міжвід. наук.-досл. центру з проблем б-би з орг. злоч. При РНБО України. — 2007. — № 16. — С. 172–181.

10. Кримінальне право України в питаннях і відповідях та ситуаційні задачі. Загальна частина. Навч. посіб. : О. Ф. Бантишев, С. А. Кузьмін, Ю. Л. Шуляк. — К. : ПАЛІВОДА А. В., 2017. — 116 с.

11. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. — 5-те вид., допов., Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. — Х. : Право, — 2013. — 1040 с.